

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.021.01.2020

Pan
Kazimierz Koprowski
Prezes Zarządu
Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Krakowie
ul. Kanonicza 12
31-002 Kraków

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/046 – Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie, ul. Kanonicza 12, 31-002 Kraków (WFOŚiGW lub Fundusz)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Kazimierz Koprowski, Prezes Zarządu od 21 grudnia 2018 r. W okresie od 9 lipca 2018 r. do 4 grudnia 2018 r. Prezesem Zarządu był Witold Kozłowski, w okresie od 1 sierpnia 2011 r. do 9 lipca 2018 r. Prezesem Zarządu była Małgorzata Mrugała. (akta kontroli str. 3)
Zakres przedmiotowy kontroli	Finansowanie zadań dotyczących zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r., z wykorzystaniem dowodów powstałych przed/po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontrolerzy	1) Anna Stochel-Łukasińska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/170/2020 z dnia 24 listopada 2020 r. 2) Paweł Karbownik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/154/2020 z dnia 9 października 2020 r. (akta kontroli str. 1-2)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	W okresie objętym kontrolą Fundusz zapewnił możliwość uzyskania dofinansowania zadań dotyczących gospodarki ściekowej realizowanych zarówno w ramach V Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych z 2017 r. (AKPOŚK), jak i poza aglomeracjami objętymi ww. programem. Zasadniczo prawidłowo udzielano dofinansowania, jak również rozliczano umowy o dofinansowanie tych zadania. W latach 2018-2020 WFOŚiGW udzielał dofinansowania w formie pożyczek z możliwością częściowego ich umorzenia na zadania w zakresie gospodarki ściekowej, w tym: na zadania realizowane ze środków statutowych Funduszu oraz na zadania realizowane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) w ramach „Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych” (<i>Ogólnopolski program gospodarki wodno-ściekowej</i>). Dziewięć spośród 24 zbadanych w toku kontroli zadań dofinansowanych przez WFOŚiGW w ww. okresie, ujętych było w AKPOŚK.
--------------	---

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: *ustawa o NIK*.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu NIK zastosowała ocenę opisową.

W okresie objętym kontrolą Fundusz wydatkował środki statutowe na zadania dotyczące gospodarki ściekowej w wysokości znacznie niższej od planowanej (łącznie w kontrolowanym okresie planowano wydatki na te zadania w wysokości 419 349,0 tys. zł³, faktycznie wydatkowano – 160 558,9 tys. zł). Uwzględnić jednak należy, że planując wydatki Fundusz brał pod uwagę swoje maksymalne możliwości udzielenia pomocy na przedmiotowe zadania. W celu pozyskania potencjalnych beneficjentów prowadzone były akcje informujące o formach i zasadach udzielenia pomocy ze środków WFOŚiGW. Jednocześnie z ustaleń kontroli wynikało, iż gminy były zainteresowane przede wszystkim uzyskaniem pomocy bezzwrotnej z innych źródeł. Zaznaczyć należy, że wszystkie złożone wnioski zostały rozpatrzone pozytywnie, a w 23 z 24 skontrolowanych spraw, podpisano umowy pożyczki (w jednym przypadku nie upłynął jeszcze termin na podpisanie umowy).

Według stanu na 30 września 2020 r. również w ramach Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej nie wydatkowano środków w zaplanowanej wysokości. Wynikało to z faktu, iż do tego momentu zawarte były jedynie dwie umowy pożyczki i nie wpłynęły jeszcze wnioski o płatności.

Przy udzielaniu dofinansowania ze środków własnych Fundusz zasadniczo przestrzegał przyjętych w tym zakresie wewnętrznych uregulowań (zarówno na etapie oceny wniosków składanych przez beneficjentów, jak i podpisywania umów pożyczek), natomiast udzielając pożyczek w ramach Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej stosowano zarówno zasady przyjęte w ramach programu priorytetowego, jak i właściwe uregulowania wewnętrzne. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły dwóch przypadków, w których w umowach z beneficjentami zastosowano dłuższe okresy karencji niż wynikające z przyjętych uregulowań wewnętrznych. Sytuacje te nie ograniczały jednak w żaden sposób możliwości realizacji inwestycji przez beneficjentów.

WFOŚiGW przestrzegał również, poza dwoma przypadkami⁴, zasad rozliczania zawartych umów z beneficjentami (tak na etapie oceny wniosków o płatność, jak i rozliczeń efektów rzeczowych oraz ekologicznych dofinansowywanych zadań). Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły jednego wniosku o płatność⁵, w odniesieniu do którego środki przekazano na rachunek beneficjenta z ok. dwutygodniowym opóźnieniem w stosunku do terminu umownego oraz niepodjęcia działań w związku z nieprzesłaniem przez beneficjenta we właściwym terminie dokumentów potwierdzających osiągnięcie zakładanego efektu rzeczowego i ekologicznego.

³ Przy czym w AKPOŚK po stronie źródeł finansowania wskazano m.in. środki WFOŚiGW w łącznej wysokości 294 200,0 tys. zł (na obszarze województwa małopolskiego).

⁴ Na 24 skontrolowane sprawy dotyczące udzielenia pożyczki ze środków statutowych WFOŚiGW.

⁵ Na 45 wniosków o płatność złożonych przez beneficjentów skontrolowanych 24 spraw dotyczących udzielenia pożyczki ze środków statutowych WFOŚiGW.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.

Opis stanu faktycznego

1.1. Planowanie i wydatkowanie środków na finansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej

1.1.1 W okresie objętym kontrolą zadania z zakresu gospodarki ściekowej dofinansowane były w formie preferencyjnych pożyczek z możliwością ich umorzenia zgodnie z obowiązującymi w WFOŚiGW zasadami. Nabór wniosków o pożyczki odbywał się w systemie ciągłym.

(akta kontroli str. 4-35)

Ponadto w 2019 r. Fundusz ogłosił nabór na składanie wniosków w ramach Programu Priorytetowego „Ogólnopolski program gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczalnia Ścieków Komunalnych” (*Ogólnopolski program gospodarki wodno-ściekowej*), ze środków udostępnionych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). W dniu 16 stycznia 2020 r. WFOŚiGW podpisał z NFOŚiGW umowę udostępnienia środków z przeznaczeniem na udzielenie pożyczek w ramach *Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej*. W ramach ww. umowy NFOŚiGW udostępnił Funduszowi środki w kwocie do 59 616 655 zł. W umowie zapisano m.in., że WFOŚiGW miał zawierać umowy pożyczek w imieniu własnym, ponosząc odpowiedzialność za ich prawidłową realizację, kwalifikowalność kosztów, weryfikację i rozliczenie efektu ekologicznego i rzeczowego, rozliczenie finansowe, terminową spłatę kapitału pożyczki wraz z odsetkami, częściowe umorzenie wypłaconej pożyczki oraz zachowanie przez beneficjenta końcowego okresu trwałości przedsięwzięcia. Fundusz miał dokonywać wyboru przedsięwzięć w sposób zgodny ze swoimi wewnętrznymi regulacjami prawnymi, uwzględniając warunki zawarte w programie priorytetowym. Wszystkie umowy musiały zawierać zapisy zgodnie z załącznikiem pn. „Konieczne postanowienia umów pożyczek pomiędzy WFOŚiGW a beneficjentami”. WFOŚiGW zobowiązany był do zwrotu na rzecz NFOŚiGW udostępnionych środków na bieżąco w miarę dokonywanych spłat kapitału i odsetek pożyczki przez beneficjentów końcowych.

(akta kontroli str. 4-35, 411-451)

Aktualna oferta Funduszu w zakresie udzielania pomocy finansowej znajdowała się na stronie internetowej. Fundusz wydał również Biuletyn Informacyjny z „Zasadami udzielania dofinansowania ze środków WFOŚiGW w Krakowie”, który został rozesłany do wszystkich jednostek samorządu terytorialnego. Ponadto Zarząd Funduszu spotykał się z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego (jst) na cyklicznie odbywających się spotkaniach – Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów, na których prezentował ofertę Funduszu wynikającą z naborów ciągłych zgodnie z ww. „Zasadami”, jak i programów realizowanych ze środków NFOŚiGW.

(akta kontroli str. 45-47)

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

W toku kontroli Najwyższa Izba Kontroli wystąpiła do ośmiu gmin nie będących beneficjentami, na terenie których miały być realizowane zadania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej założone w AKPOŚK, z zapytaniem czy gminy te miały wiedzę o możliwości ubiegania się o środki z WFOŚiGW i jeśli miały to dlaczego nie aplikowały o środki z Funduszu. Z otrzymanych odpowiedzi, wynikało, iż większość gmin wiedziała o możliwości ubiegania się o pożyczkę w Funduszu, natomiast gminy były zainteresowane przede wszystkim uzyskaniem pomocy bezzwrotnej z innych źródeł, w tym ze środków UE.

(akta kontroli str. 49-60)

1.1.2. Wydatki na zadania z zakresu gospodarki ściekowej planowane były na podstawie doświadczenia wynikającego z lat ubiegłych, z uwzględnieniem możliwości finansowych Funduszu. W kontrolowanym okresie obowiązywały Plany Działalności WFOŚiGW na lata 2018, 2019 i 2020, zatwierdzone stosownymi uchwałami Rady Nadzorczej WFOŚiGW⁷.

Plany działalności na lata 2018, 2019 i 2020 w ramach zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (art. 400 a ust. 1 pkt 2-5 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁸) zakładały udzielenie pożyczek w wysokości 76 000 000 zł w każdym roku.

(akta kontroli str. 4-35, 677-699)

W kontrolowanym okresie WFOŚiGW planował realizację zadań z zakresu gospodarki ściekami ze środków statutowych zgodnie z „Zasadami finansowania zadań ze środków WFOŚiGW w Krakowie”, w łącznej wysokości 419 349 tys. zł (w 2018 r. – 139 783 tys. zł, w 2019 r. – 139 783 tys. zł i w 2020 r. – 139 783 tys. zł), w tym na:

- przedsięwzięcia związane z ochroną wód wynikające z art. 400a ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo ochrony środowiska w łącznej wysokości 228 000 tys. zł, z czego: w 2018 r. – 76 000 tys. zł, w 2019 r. – 76 000 tys. zł i w 2020 r. – 76 000 tys. zł,
- pozostałe zadania dotyczące ochrony środowiska wynikające z art. 400a ust. 1 pkt 38 cyt. ustawy (współfinansowanie projektów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych i działań realizowanych z udziałem środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi) w łącznej wysokości 191 349 tys. zł, z czego: w 2018 r. – 63 783 tys. zł, w 2019 r. – 63 783 tys. zł, w 2020 r. – 63 783 tys. zł.

Ponadto planowane były środki na finansowanie zadań w ramach „Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych” w łącznej wysokości 59 616,7 tys. zł.

Planując środki WFOŚiGW nie brał pod uwagę w sposób szczególny zadań ujętych AKPOŚK.

(akta kontroli str. 77-80)

1.1.3. W ramach zadań z zakresu gospodarki komunalnej realizowanych ze środków statutowych WFOŚiGW w kontrolowanym okresie wydatkowano łącznie 160 558,9 tys. zł (w tym zadania ujęte w AKPOŚK – 86 464,1 tys. zł), z czego: w ramach wniosków złożonych przed 2018 r. – 15 681,4 tys. zł (w tym zadania ujęte w AKPOŚK – 6 250,6 tys. zł, w 2018 r. – 58 733,8 tys. zł (w tym zadania ujęte

⁷ Uchwały Rady Nadzorczej Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie: nr 221-2017 z dnia 29 listopada 2017 r. w sprawie uchwalenia planu działalności WFOŚiGW w Krakowie na rok 2018, nr 207-2018 z dnia 30 listopada 2018 r. w sprawie uchwalenia planu działalności WFOŚiGW w Krakowie na rok 2019, nr 170-2019 z dnia 21 listopada 2019 r. w sprawie uchwalenia planu działalności WFOŚiGW w Krakowie na rok 2020.

⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, zwana dalej: *ustawa Prawo ochrony środowiska*.

w AKPOŚK – 27 155,2 tys. zł), w 2019 r. – 56 332,2 tys. zł (w tym zadania ujęte w AKPOŚ – 31 641,3 tys. zł), w 2020 r. – 29 811,5 tys. zł (w tym zadania ujęte w AKPOŚK – 21 417 tys. zł).

Do 30 września 2020 r. nie wydatkowano środków z NFOŚiGW na zadania w ramach Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej.⁹

(akta kontroli str. 81-84)

W kwestii wydatkowania środków na zadania z zakresu gospodarki ściekami dużo niższej niż planowana wysokości Prezes Zarządu podał, iż zrealizowane wydatki opiewają na kwotę, którą Fundusz mógł wypłacić na podstawie przedłożonych do rozliczeń prawidłowych dokumentów, wynikających z wcześniej zawartych umów pożyczek. Pomimo szeroko zakrojonej akcji informacyjnej, między innymi wysłanie zasad udzielania pomocy do jednostek samorządu terytorialnego, informacji przekazywanych przez Zarząd Funduszu na forum wójtów, burmistrzów i prezydentów oraz przy okazji innych spotkań z przedstawicielami jst oraz akcji promocyjnej prowadzonej przez doradców energetycznych, Fundusz nie ma wpływu na ostateczną liczbę złożonych wniosków o udzielenie pożyczek, a tym samym ilość podpisanych umów, które w konsekwencji przekładają się na wysokość wypłaconych środków.

(akta kontroli str. 118-120)

Na etapie projektowania AKPOŚK KZGW i NFOŚiGW nie konsultowały z Funduszem wskazanych w tym dokumencie, w ramach montażu finansowego, kwot finansowania przedsięwzięć ze środków WFOŚiGW w Krakowie.

(akta kontroli str. 45-47)

WFOŚiGW w latach 2018-2020 nie ujmował w swoich planach finansowych realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej planowanych przez PGW Wody Polskie i Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej.

(akta kontroli str. 4-35)

1.1.4. Zasady udzielania i umarzania pożyczek przez WFOŚiGW w kontrolowanym okresie regulowały następujące uchwały Rady Nadzorczej Funduszu:

- 1) nr 222-2017 z dnia 29 listopada 2017 r.,
- 2) nr 153-2018 z dnia 20 września 2018 r.,
- 3) nr 4-2019 z 28 stycznia 2019 r., zmieniona uchwałą nr 78-2019 z dnia 24 maja 2019 r.,
- 4) nr 10 z dnia 23 stycznia 2020 r. zmieniona uchwałą nr 81-2020 z dnia 24 kwietnia 2020 r.

Zgodnie z ww. zasadami ze środków Funduszu mogły być finansowane zadania wskazane art. 400a ust 1 pkt 2, 2a, 5-9a, 11-22, 24-42 ustawy Prawo ochrony środowiska. Wnioskodawca musiał być podmiotem uprawnionym do ubiegania się o pomoc ze środków WFOŚiGW (m.in. jednostki samorządu terytorialnego, państwowe jednostki budżetowe lub instytucje gospodarki budżetowej, osoby fizyczne i spółki cywilne, spółki prawa handlowego, inne państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych). Wnioskodawca musiał być również właścicielem/współwłaścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości, budynku, obiektu, z którym związana była inwestycja. Przed złożeniem wniosku wnioskodawca składał do Funduszu Kartę Informacyjną Zadania (KIZ). Wnioski o uzyskanie dofinansowania musiały być prawidłowo wypełnione i zawierać komplet wymaganych załączników. W przypadku błędów bądź braków we wniosku,

⁹ W okresie tym zawarte były jedynie dwie umowy pożyczki, a beneficjenci złożyli pierwsze wnioski o płatność po 30 września 2020 r. tj. w listopadzie i grudniu 2020 r.

wnioskodawcy mieli 14 dni na jego skorygowanie i uzupełnienie. W zasadach wskazano ponadto terminy: na złożenie wniosku przez wnioskodawcę po uzyskaniu woli dofinansowania zadania po rozpatrzeniu KIZ (sześć miesięcy), na dostarczenie przez wnioskodawcę wszystkich niezbędnych dokumentów do zawarcia umowy (osiem miesięcy). W zasadach nie określono terminu w jakim Fundusz miał rozpatrzyć wniosek oraz terminu na zawarcie umowy przez Fundusz. Udzielenie pomocy finansowej ze środków Funduszu, której wartość jednostkowa nie przekracza 0,5% przychodów uzyskanych przez Fundusz w roku poprzednim następować miała na podstawie uchwały Zarządu WFOŚiGW, a powyżej tej wartości wymagane było zatwierdzenie uchwałą Rady Nadzorczej Funduszu. Pożyczki udzielane były na okres minimum 3 lat, mogły dotyczyć do 100% kosztów kwalifikowalnych netto. Istniała możliwość częściowego umorzenia pożyczek po spłacie minimum 50% pożyczonego kapitału. Okres karencji w spłacie pożyczki nie mógł przekroczyć 2 lat, lecz nie więcej niż 12 miesięcy od daty zakończenia zadania. Okres spłaty pożyczki o wartości powyżej 1 000 000 zł nie mógł przekroczyć 12 lat łącznie z okresem karencji, a pożyczki o wartości poniżej 1 000 000 zł 10 lat łącznie z okresem karencji. Fundusz na zabezpieczenie pożyczki wraz z odsetkami wymagał podwójnego zabezpieczenia (podstawowym zabezpieczeniem był weksel „in blanco”). W przypadku jednostek samorządu terytorialnego i spółek ze 100% udziałem Skarbu Państwa Funduszu mógł zdecydować o ustanowieniu jednego zabezpieczenia. Maksymalna kwota pożyczki na jedno zadanie wynosiła 40 000 000 zł, a dla jednego beneficjenta 60 000 000 zł (limit nie dotyczył jst).

(akta kontroli str. 452-613)

Uchwałą nr 223-2017 Rady Nadzorczej Funduszu z dnia 29 listopada 2017 r. ustalone zostały „Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie”. Podstawowymi kryteriami wyboru zadań do dofinansowania były:

- kryterium zgodności z ustawą Prawo ochrony środowiska, Strategią zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 r. oraz Wspólną Strategią Działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2017-2020 (przy wyborze należało się kierować hierarchią celów i zadań określonych w szczególności w dokumentach takich jak Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych),
- kryterium celowości – przedsięwzięcia finansowane ze środków WFOŚiGW winny służyć celom określonym w art. 400a ust.1 pkt 2, 2a, 5-9a, 11-22 i 24-42 ustawy Prawo ochrony środowiska,
- kryteria formalne, w tym m.in.: terminowość i kompletność złożonego wniosku, zgodność wniosku KIZ, zgodność kwoty dofinansowania z limitem przeznaczonym na określony rodzaj zadań w planie działalności WFOŚiGW na dany rok, koszt kwalifikowalny zadania, wielkość dofinansowania nie mogła przekroczyć kosztów jednostkowych uzyskania efektu ekologicznego,
- kryterium efektywności ekonomiczno-technicznej oraz efektywności ekologicznej.

(akta kontroli str. 623-640)

Ponadto Fundusz opracował „Procedury wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków WFOŚiGW”. W ww. procedurach określono sposób postępowania przy rozpatrywaniu wniosków o udzielenie pomocy finansowej, a następnie sposób wyboru zadań w formie usystematyzowanych cykli. Ustalony został podział czynności pomiędzy organy Funduszu. Poszczególne etapy cyklu służyły ocenie ekologicznej, technicznej i ekonomicznej zadań i wyborowi optymalnego zestawu zadań do finansowania z ograniczonych środków, którymi dysponował Fundusz. Podstawowymi etapami w cyklu rozpatrywania wniosków i wyboru zadań były:

- identyfikacja zadań i wstępna weryfikacja zadań,
- pełna ocena zweryfikowanych zadań i wybór najlepszych zadań do finansowania zadań (ranking zadań),
- negocjacje i podpisywanie umów z wybranymi wnioskodawcami,
- kontrola realizacji inwestycji,
- ocena portfela zadań i formułowanie wniosków dla przyszłej identyfikacji i oceny.

Biuro Funduszu na bieżąco dokonywać miało wstępnej weryfikacji zadań na podstawie KIZ (w przypadku zadań inwestycyjnych). Celem wstępnej weryfikacji było ujawnienie tych pomysłów na zdania, które miały szanse na uzyskanie pomocy finansowej oraz wczesna identyfikacja zadań słabo przygotowanych. Na tym etapie Fundusz miał dokonywać oceny na podstawie kryteriów formalnych. Niespełnienie jednego z kryteriów dyskwalifikowało zadanie. W ciągu 14 dni od złożenia KIZ Zarząd WFOŚiGW miał podejmować decyzję o wstępnej weryfikacji zadań. Wnioskodawcy zadań inwestycyjnych, których KIZ zostały wstępnie zakwalifikowane od dalszej oceny zobowiązani byli do złożenia wniosków o dofinansowanie. Złożony wniosek podlegać miał ocenie zasadniczej według kryteriów formalnych i merytorycznych. W trakcie oceny wniosku Fundusz mógł żądać od wnioskodawcy dodatkowych wyjaśnień i uzupełnień oraz w uzasadnionych przypadkach opinii lub ekspertyz dotyczących celowości lub efektywności techniczno-ekonomicznej przedsięwzięcia. Na podstawie ocen końcowych wniosków Zarząd ustalać miał ostateczną listę rankingową. Na podstawie listy rankingowej Zarząd ustalać miał listę wniosków zakwalifikowanych do udzielenia pożyczki, dla których nie było wymagane zatwierdzenie przez Radę Nadzorczą oraz listę wniosków rekomendowanych do udzielenia pożyczki, dla których wymagana była zgoda Rady Nadzorczej. Decyzja o przyznaniu pożyczki podejmowana miała być w formie uchwały.

(akta kontroli str. 614-622)

Co roku właściwą uchwałą Rady Nadzorczej Funduszu ustalana była lista przedsięwzięć priorytetowych¹⁰. W ramach Priorytetu I – Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi w zakresie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej finansowanych ze środków krajowych wskazano m.in. zadania na obszarze aglomeracji, priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego zgodnie z Aktualizacją KPOŚK¹¹.

(akta kontroli str. 641-676)

Fundusz miał udzielać pomocy finansowej na realizację przedsięwzięć i zadań w oparciu o ww. zasady, listę przedsięwzięć priorytetowych, „Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Funduszu”, „Procedury wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Funduszu” oraz w zależności od możliwości finansowych Funduszu.

(akta kontroli str. 457-613)

W wyjaśnieniach dotyczących kwestii brania pod uwagę przy rozpatrywania wniosku przedsięwzięć wskazanych w listach zadań priorytetowych na lata 2018, 2019 i 2020 z AKPOŚK Przewodnicząca Rady Nadzorczej Funduszu podała, iż: *Jednym z elementów rozpatrywania wniosków o dofinansowanie zadania w formie pożyczki jest ocena i punktacja danych techniczno-ekologicznych wniosku dla zadań*

¹⁰ Uchwałą nr 54-2017 Rady Nadzorczej WFOŚiGW z dnia 19 maja 2017 r. ustalono listę przedsięwzięć priorytetowych na 2018 r., uchwałą nr 103-2018 Rady Nadzorczej WFOŚiGW z dnia 28 czerwca 2018 r. ustalono listę przedsięwzięć priorytetowych na 2019 r. oraz uchwałą nr 82-2019 Rady Nadzorczej WFOŚiGW z dnia 11 czerwca 2019 r. ustalono listę przedsięwzięć priorytetowych na 2020 r.

¹¹ W przypadku listy przedsięwzięć priorytetowych na 2018 r. – Aktualizacja KPOŚK z 2010 r., w przypadku list przedsięwzięć priorytetowych na 2019 r. i 2020 r. – Aktualizacja KPOŚK z 2017 r.

inwestycyjnych. Zadania znajdujące się na „liście zadań priorytetowych” otrzymują z tego tytułu dodatkowe punkty. Należy jednak podkreślić, iż umieszczenie zadania na ww. liście priorytetowej, nie jest warunkiem niezbędnym do uzyskania pożyczki. WFOŚiGW w Krakowie w planach działalności na poszczególne lata zabezpiecza środki na udzielanie pożyczek dla wszystkich Beneficjentów, którzy złożą prawidłowo wypełniony wniosek.

(akta kontroli str. 45-47)

1.1.5. Zgodnie z postanowieniami „Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych”, który miał być realizowany w latach 2019-2023 nabór wniosków miał być prowadzony w sposób ciągły do wyczerpania środków przeznaczonych na dany rok. Terminy, sposoby składania i rozpatrywania wniosków określać miał Fundusz w ogłoszeniach o naborze zamieszczonych na stronie internetowej. Zgodnie z warunkami określonymi w ww. programie beneficjentami końcowymi programu mogły być jst i ich związki lub podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji zadań własnych jst. W ramach kryteriów wyboru przedsięwzięć wskazano m.in., iż wnioskodawca musiał się mieścić w katalogu beneficjentów, określonym w programie priorytetowym (jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji zadań własnych jst). Realizacja przedsięwzięcia nie mogła zostać zakończona przed datą złożenia wniosku. Wniosek musiał być prawidłowo wypełniony i kompletny (dołączone powinny być wszystkie wymagane załączniki tj. ostateczna decyzja o pozwoleniu na budowę/zgłoszenie prowadzenia robót/program funkcjonalno-użytkowy, pozwolenie wodnoprawne, warunki techniczne wraz z zapewnieniem dostawy (odbioru) mediów, dokumenty potwierdzające tytuł własności terenu i obiektu lub zawarte umowy najmu lub dzierżawy dotyczące miejsca prowadzenia inwestycji). Finansowane miały być przedsięwzięcia związane z zaopatrzeniem w wodę i/lub zagospodarowanie ścieków na obszarach poza aglomeracjami ujętymi KPOŚK, podłączenia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej tylko dla gospodarstw domowych, gospodarstw agroturystycznych, obiektów użyteczności publicznej. Szczegółowo określono również rodzaje kosztów, które zostaną uznane za kwalifikowalne oraz okres ich poniesienia (od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2023 r.).

Udzielanie pożyczek mogło nastąpić wyłącznie z zachowaniem m.in. poniższych zasad:

- oprocentowanie pożyczki zmienne WIBOR - 3M, lecz nie mniej niż 2 %,
- odsetki z tytułu oprocentowania pożyczki spłacane miały być na bieżąco w okresach kwartalnych,
- okres finansowania nie dłuższy niż 15 lat,
- karencja w spłacie liczona od wypłaty ostatniej transzy pożyczki, lecz nie dłuższa niż sześć miesięcy,
- okres trwałości dla przedsięwzięcia wynosić miał pięć lat od daty zakończenia zadania,
- dofinansowanie wyniosło do 100% kosztów kwalifikowalnych.

Przy udzielaniu pożyczek w ramach ww. programu Fundusz stosował również regulacje wewnętrzne w zakresie udzielenia pożyczek.

(akta kontroli str. 411-451)

1.2. Dofinansowanie realizacji zadań z zakresu gospodarki ściekowej

1.2.1. W ramach realizacji zadań finansowanych ze środków statutowych Funduszu w kontrolowanym okresie rozpatrzonych zostało łącznie 106 wniosków, w tym:

z okresu przed 2018 r. – 16, w 2018 r. – 38, w 2019 r. – 34 i w 2020 r. – 18. Wnioskowana kwota dofinansowania wynikająca z rozpatrywanych wniosków wyniosła łącznie 240 721,3 tys. zł, w tym: z okresu przed 2018 r. – 47 987,6 tys. zł, w 2018 r. – 53 627,5 tys. zł, w 2019 r. – 82 220,3 tys. zł, w 2020 r. – 56 885,9 tys. zł. Fundusz w kontrolowanym okresie nie odrzucił żadnego wniosku ani żaden wniosek nie został wycofany przez wnioskodawcę. W wyniku rozpatrzenia ww. wniosków zawarto łącznie 83 umowy o udzielenie pożyczki, w tym: z okresu przed 2018 r. – 16, w 2018 r. – 34, w 2019 r. – 26, w 2020 r. – 7. Wartość zawartych umów wyniosła łącznie 182 284,7 tys. zł, w tym: z okresu przed 2018 r. – 46 965,7 tys. zł, w 2018 r. – 49 809,6 tys. zł, w 2019 r. – 59 901,6 tys. zł, w 2020 r. – 25 607,8 tys. zł.

Łącznie w kontrolowanym okresie było 114 „aktywnych” umów podpisanych zarówno przed 1 stycznia 2018 r., jak i w okresie kontrolowanym (o łącznej wartości 213 407,2 tys. zł.), w tym: 16 na zadania z okresu przed 2018 r. (o wartości 46 965,7 tys. zł), 54 – z 2018 r. (o wartości 77 233,2 tys. zł), 26 – z 2019 r. (o wartości 46 659,4 tys. zł) i 18 – z 2020 r. (o wartości 42 548,9 tys. zł).

W ramach „Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych” złożonych zostało łącznie 31 wniosków o dofinansowanie ze środków Funduszu, cztery wnioski zostały odrzucone, a trzy wycofane przez wnioskodawców. Wnioskowana kwota dofinansowania wynikająca z rozpatrywanych wniosków wyniosła 90 960,2 tys. zł. W wyniku rozpatrzenia wniosków do czasu zakończenia kontroli NIK zawarte zostały dwie umowy o udzielenie pożyczki. Wartość zawartych umów wyniosła 2 299,2 tys. zł.

(akta kontroli str. 85-86)

1.2.2. W kontrolowanym okresie nabór wniosków o pożyczki, udzielane ze środków statutowych jednostki, odbywał się w systemie ciągłym, rocznym – zgodnym z rokiem kalendarzowym, z wyjątkiem 2019 r., w którym składanie wniosków o dofinansowanie w postaci pożyczki odbywało się ostatecznie w okresie od 1 lutego 2019 r. do 31 grudnia 2019 r. Szczegółowemu badaniu poddano w sumie 24 sprawy dotyczące udzielenia pożyczki ze środków statutowych Funduszu, które rozpoczęły bieg odpowiednio w 2017 r. – sześć spraw, w 2018 r. – dziesięć spraw oraz po cztery sprawy – w 2019 r. i 2020 r.

Beneficjentami pożyczek były w 21 przypadkach jednostki samorządu terytorialnego, a w pozostałych trzech sprawach – samorządowe osoby prawne. Przedmiotem finansowania były: w 19 przypadkach przedsięwzięcia w zakresie budowy sieci kanalizacji sanitarnej, w trzech przypadkach zadanie było związane z budową/przebudową oczyszczalni ścieków¹², w dwóch z kolei finansowanym zadaniem była budowa sieci wodociągowej. Tym samym skontrolowane sprawy stanowiły przedsięwzięcia związane z ochroną wód (art. 400a ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo Ochrony Środowiska) w sumie w 18 przypadkach oraz współfinansowanie projektów inwestycyjnych, kosztów operacyjnych i działań realizowanych z udziałem środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi (art. 400a ust. 1 pkt 38) – w sześciu przypadkach.

Spośród 24 zbadanych zadań dziewięć inwestycji (według Funduszu i wnioskodawców) zgłoszonych do finansowania przez WFOŚiGW w Krakowie, występowało w wykazie aglomeracji oraz przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017.

Również w dziewięciu przypadkach zadania finansowane przez WFOŚiGW w Krakowie były jednocześnie dofinansowane ze środków unijnych, przede

¹² W jednym przypadku zadanie było związane z budową oczyszczalni ścieków o przepustowości większej niż 10 m³/dobę, w dwóch przypadkach z przebudową/modernizacją oczyszczalni ścieków, polegającą na zwiększeniu przepustowości.

wszystkim dzięki Regionalnemu Programowi Operacyjnemu Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (RPO) i Programowi Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

Wszyscy wnioskodawcy spełnili, określone w przyjętych przez Fundusz uregulowaniach wewnętrznych, warunki udzielenia pomocy finansowej. Kompletne wnioski o udzielenie pożyczki zostały złożone przez wszystkich wnioskodawców terminowo, tj. w terminie sześciu miesięcy od dnia uzyskania woli finansowania zadania przez Zarząd Funduszu na podstawie Karty Informacyjnej Zadania. Jednakże w sumie w dziewięciu sprawach WFOŚiGW nie zastosował się do przyjętych zasad. Pomimo niekompletności wniosku w dokumentacji Funduszu brak było formalnego wezwania wnioskodawcy do jego uzupełnienia z wyznaczeniem terminu nie dłuższego niż 14 dni, bądź innego odpowiedniego terminu wraz rygorem, polegającego na odrzuceniu wniosku w sytuacji, jeżeli termin ten nie zostanie dochowany.

(akta kontroli str. 48, 62-76, 124-241)

Prezes Zarządu Funduszu wyjaśnił, iż od 2016 r. Fundusz wprowadził obowiązek przesyłania wniosków o dofinansowanie poprzez Portal Beneficjenta. Platforma ta służy do kontaktu z wnioskodawcami i tam w pierwszej kolejności pracownicy funduszu zgłaszają uwagi dotyczące konieczności uzupełnień i poprawek. Bardzo często stosowany jest kontakt telefoniczny lub mailowy. Do akceptacji Zarządu przekładane były wnioski prawidłowo wypełnione i zawierające komplet wymaganych załączników. Formalne wezwanie do uzupełnienia wniosku, z wyznaczeniem terminu 14 dni i rygору wynikającego z niezastosowania się do wezwania Funduszu, stosuje się w przypadkach braku kontaktu z wnioskodawcą lub braku jego reakcji na zgłoszone uwagi.

(akta kontroli str. 99-110)

Rada Nadzorcza Funduszu, postępując zgodnie z dyspozycją art. 400h ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy Prawo ochrony środowiska, prawidłowo zatwierdziła wnioski Zarządu Funduszu o udzielenie pożyczek, których wartość jednostkowa przekraczała 0,5% przychodów uzyskanych przez Fundusz w roku poprzednim (w 18 przypadkach). W przypadku pozostałych sześciu spraw, Zarząd Funduszu zatwierdził dofinansowanie dla Beneficjentów w granicach dopuszczalnych kwot, podawanych rok rocznie przez Głównego Księgowego Funduszu, na podstawie przychodów uzyskanych w roku poprzednim.

(akta kontroli str. 38-44, 124-241)

Spośród 24 badanych spraw 23 wnioskodawcy dostarczyli dokumenty niezbędne do zawarcia umowy w wyznaczonym ośmiomiesięcznym terminie, przy czym w czterech przypadkach dokumenty wymagały korekty bądź uzupełnienia. Jeden wnioskodawca nie dostarczył dokumentów, lecz nie upłynął jeszcze termin na ich dostarczenie¹³.

Wnioskodawcy składali stosowne oświadczenia, że wybór wykonawcy zamówienia, został lub zostanie dokonany przy zastosowaniu procedur określonych w ustawie z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych¹⁴, a w przypadku zwolnienia ze stosowania przepisów ww. ustawy oświadczenie ze wskazaną podstawą zwolnienia oraz o dokonaniu wyboru wykonawcy z zachowaniem zasady konkurencyjności w drodze wyboru najkorzystniejszej oferty.

¹³ W skontrolowanych przypadkach umowy zostały zawarte w okresie do 12 miesięcy od daty złożenia przez wnioskodawcę wniosku o dofinansowanie (wliczając ośmiomiesięczny termin na dostarczenie dokumentów niezbędnych na zawarcie umowy po zatwierdzeniu wniosku uchwałą Rady Nadzorczej Funduszu).

¹⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 2019, ze zm., dalej: *ustawa Prawo zamówień publicznych*.

Gdy wnioskodawcą była jednostka samorządu terytorialnego każdorazowo została wydana przez Regionalną Izbę Obrachunkową wymagana opinia o możliwości spłaty przez gminę zaciąganej w Funduszu pożyczki. W pozostałych przypadkach Fundusz badał zdolność do spłaty pożyczki.

Analizie poddano również zgodność zapisów umów pożyczek z przyjętymi przez Fundusz zasadami ich udzielania. Okres obowiązywania umowy, okres spłaty pożyczki i okres karencji w jej spłacie zostały ustalone zgodnie z tymi zasadami, z wyjątkiem dwóch umów. W przypadku jednej ze spraw okres karencji w spłacie zapisany w umowie przekraczał 2 lata, z kolei w drugiej umowie stwierdzono okres karencji w spłacie dłuższy niż 12 miesięcy od zakończenia zadania.

Zgodnie z ww. zasadami, gdy beneficjentem była jst, ustanowiono jedno zabezpieczenie w spłacie pożyczki w formie weksla in blanco z wystawienia pożyczkobiorcy z deklaracją wekslową, natomiast w pozostałych przypadkach żądano podwójnego zabezpieczenia w postaci hipoteki umownej oraz cesji praw z umowy ubezpieczenia nieruchomości.

Zgodnie z przyjętymi zasadami Fundusz udzielał pożyczek w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych netto finansowanego zadania.

W przypadku dwóch kontrolowanych spraw stwierdzono, że Zarząd Funduszu podjął uchwałę o udzieleniu przez Fundusz pomocy finansowej na zadania zrealizowane przed datą podjęcia uchwały o ich finansowaniu przez Radę Nadzorczą.

Zasady udzielania pożyczek dopuszczają możliwość rozliczenia faktur VAT wystawionych przed datą podjęcia uchwały o przyznaniu pomocy finansowej na podstawie uchwały Zarządu. W przedmiotowych sprawach Zarząd podjął stosowne uchwały.

W badanych sprawach w sumie w ośmiu przypadkach stwierdzono, że wartość umowy i kwota dofinansowania nie odpowiadała kwocie wnioskowanej.

(akta kontroli str. 124-243)

Jak wynika z wyjaśnień Prezesa Zarządu Funduszu bardzo często kwoty te są szacowane przez wnioskodawców na podstawie kosztorysów inwestorskich, a jednym z załączników niezbędnych do przygotowania umowy pożyczki jest umowa zawarta przez Beneficjenta, któremu przyznano pożyczkę, z wykonawcą lub dostawcą, wyłonionym zgodnie z Prawem zamówień publicznych, na realizację przedmiotowego zadania. Ostateczna kwota, do której zawierana jest umowa pożyczki wynika z przedstawionych do Funduszu dokumentów, m.in. harmonogramu rzeczowo-finansowego, montażu finansowego.

(akta kontroli str. 99-110)

W przedmiotowych sprawach, w pięciu przypadkach obniżenie kwoty dofinansowania przez Fundusz wynikało bezpośrednio z obniżenia kosztu kwalifikowanego zadania i zawarcia umowy z wykonawcą na niższą kwotę, niż przewidywano pierwotnie w składanych wnioskach, a w jednym przypadku było wynikiem jego współfinansowania ze środków Unii Europejskiej, w ramach RPOWM. W związku z tym, żaden z wnioskodawców nie sygnalizował braku możliwości osiągnięcia w aglomeracji w okresie do końca 2021 r. zakładanych efektów w zakresie spełnienia wszystkich warunków dyrektywy 91/271/EWG.

W trzech kontrolowanych sprawach, odnotowano zwiększenie kwoty pożyczki w stosunku do wnioskowanej przez beneficjentów. W jednym z nich, przyczyną było zmniejszenie kwoty dofinansowania ze środków RPOWM, natomiast w dwóch – nastąpiło zwiększenie kosztów realizacji zadania w wyniku przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego (kwoty wynagrodzeń

zaproponowane przez wykonawców przekraczały kwoty pierwotnie przeznaczone przez gminę na realizację zadania)¹⁵.

(akta kontroli str. 99-110, 124-241)

1.2.3. Szczegółowemu badaniu poddano łącznie 13 wniosków złożonych przez wnioskodawców w ramach Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej, w tym:

- siedem wniosków, które zostały rozpatrzone przez Fundusz pozytywnie¹⁶. Z siedmiu wniosków rozpatrzonych pozytywnie: dwa zakończyły się podpisaniem umowy o udzieleniu pożyczki, w dwóch przypadkach wnioskodawcy przesłali kompletne dokumenty do zawarcia umowy, w toku kontroli były one w trakcie rozpatrywania przez Fundusz, w jednym przypadku przesłane przez wnioskodawcę dokumenty były niekompletne – brakowało umowy z wykonawcą, gdyż nie zostało przeprowadzone postępowanie przetargowe w związku z sytuacją epidemiczną w kraju (wnioskodawca zobowiązał się dostarczyć umowę z wykonawcą niezwłocznie po rozstrzygnięciu postępowania przetargowego, Fundusz wyraził na to zgodę). W jednym przypadku wnioskodawca, pomimo pozytywnego rozpatrzenia jego wniosku, nie dostarczył dokumentów niezbędnych do zawarcia umowy pożyczki, a WFOŚiGW nie posiadał wiedzy o przyczynach nie złożenia dokumentów. Jeden z wnioskodawców poinformował o rezygnacji z pożyczki z Funduszu na realizację zadania, ponieważ pozyskał dofinansowanie w ramach operacji typu „Gospodarka wodno-ściekowa” z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wszystkie wnioski zostały rozpatrzone zgodnie z postanowieniami dla Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej oraz zasadami ustalonymi przez Fundusz w zakresie udzielania pożyczek. Wszystkie wnioski zostały złożone w wymaganym terminie naboru w ramach programu priorytetowego. Wnioskodawcy w przypadku błędnie wypełnionych wniosków bądź nie załączenia wymaganych do dokumentów byli wyzвани do ich skorygowania/uzupełnienia w wyznaczonym terminie. Ostatecznie wnioski zostały wypełnione w sposób prawidłowy, załączono do nich wszystkie wymagane dokumenty (m.in. pozwolenie na budowę/zgłoszenie rozpoczęcia robót/program funkcjonalno-użytkowy, dokumenty potwierdzające tytuł własności terenu/obiektu, harmonogram rzeczowo-finansowy inwestycji). Wskazany we wnioskach okres realizacji inwestycji, wypłat dofinansowania były zgodne z założeniami programu. We wnioskach zawarte były informacje na temat planowanych efektów ekologicznych i rzeczowych.
- cztery wnioski zostały odrzucone, trzy wnioski ze względu na braki formalne w zakresie załączenia wymaganej do wniosku dokumentacji, tj. na dzień złożenia wniosku wnioskodawcy nie posiadali ostatecznej decyzji o pozwoleniu na budowę dla inwestycji, jeden wniosek ze względu na fakt, iż zadanie zostało zakończone przed datą złożenia wniosku o udzielenie pożyczki, co było niezgodne z warunkami programu priorytetowego;
- dwa wnioski po złożeniu zostały wycofane przez wnioskodawców. Przyczyną wycofania wniosków była w jednym przypadku możliwość ubiegania się o środki w ramach innego programu NFOŚiGW, w drugim przypadku wysokość możliwej pożyczki była niewystarczająca dla wnioskodawcy.

W przypadkach, w których została zawarta umowa wnioskodawcy, których wnioski zostały rozpatrzone pozytywnie przez Fundusz, w każdym przypadku dostarczyli

¹⁵ W jednym przypadku zwiększenie kwoty pożyczki nastąpiło już po zawarciu umowy, w związku z koniecznością wyboru nowego wykonawcy zadania i tym samym zwiększeniem się kosztów realizacji zadania. Zawarto stosowny aneks do umowy pożyczki.

¹⁶ Wnioski zostały rozpatrzone w terminie do 5 miesięcy od daty złożenia ostatecznej wersji wniosku.

w wymaganym terminie wszystkie niezbędne do zawarcia umowy dokumenty, zgodnie z warunkami Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej (m.in. w przypadku jst opinia Regionalnej Izby Obrachunkowej o możliwości spłaty pożyczki, umowa z wykonawcą, prognoza bilansu i rachunku wyników za okres spłaty pożyczki oraz proponowane zabezpieczenia pożyczki.) W przypadku, gdy udzielana pomoc dotyczyła zamówień publicznych podlegających obowiązkowi stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych, wnioskodawcy złożyli oświadczenie, że wybór wykonawcy zamówienia, został lub zostanie dokonany przy zastosowaniu procedur określonych w ustawie Prawo zamówień publicznych.

Zawarte umowy zawierały zapisy wymagane w założeniach programu (w tym m.in.: w zakresie wysokości kosztów kwalifikowalnych, oprocentowania pożyczki, okresu spłaty pożyczki, okresu karencji w spłacie pożyczki)¹⁷.

(akta kontroli str. 62-68, 90-98, 244-325)

1.2.4. W okresie objętym kontrolą (według stanu na 30 września 2020 r.) w ramach zadań realizowanych ze środków statutowych Funduszu złożonych zostało łącznie 359 wniosków o płatność częściową na kwotę 111 646,2 tys. zł (w tym na zadania ujęte AKPOŚK 231 wniosków na kwotę 67 736,2 tys. zł), z czego: z okresu przed 2018 r. – 44 wnioski na kwotę 15 681,4 tys. zł (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK 23 wnioski na kwotę 6 250,6 tys. zł), w 2018 r. – 134 wnioski na kwotę 38 288,4 tys. zł (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK 82 wnioski na kwotę 20 341,1 tys. zł), w 2019 r. – 115 wniosków na kwotę 37 541,0 tys. zł (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK 74 wnioski na kwotę 23 529,7 tys. zł) i w 2020 r. – 66 wniosków na kwotę 2 013,6 tys. zł (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK 52 wnioski na kwotę 17 614,8 tys. zł).

(akta kontroli, str. 87-88)

1.2.5. Beneficjenci, którym zostały przyznane pożyczki na realizację zadań dofinansowanych ze środków statutowych WFOŚiGW składali do Funduszu wnioski płatność wraz z wymaganymi załącznikami (faktury, protokoły odbioru robót, umowa z wykonawcą zadania).

W jednym przypadku na 45 skontrolowanych wniosków o płatność (w tym: 23 wnioski o płatność częściową oraz 22 wnioski o płatność końcową)¹⁸ naruszono termin wskazany w umowie dotyczący przekazania środków na rachunek bankowy beneficjenta.

(akta kontroli, str. 94-117, 124-243)

1.2.6. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych w ramach „Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych” Fundusz zawarł dwie umowy z beneficjentami. W jednym przypadku kwota dofinansowania w umowie była zgodna z kwotą wnioskowaną przez beneficjentów. W drugim przypadku kwota dofinansowania wskazana w umowie była inna niż kwota wnioskowana (na podstawie skorygowanego wniosku) i kwota przyznanego dofinansowania uchwałą Rady Nadzorczej Funduszu. Zmiana wysokości pożyczki (zmniejszenie

¹⁷ Do dnia zakończenia kontroli zostały zawarte dwie umowy pożyczki (umowy zostały zawarte w terminie do trzech miesięcy od daty dostarczenia dokumentów niezbędnych do zawarcia umowy). W pozostałych przypadkach nie zawarto umów, gdyż: w jednym przypadku beneficjent zrezygnował z pożyczki, w jednym przypadku beneficjent nie przesłał dokumentów niezbędnych do zawarcia umowy i nie przesłał żadnej informacji do Funduszu, w dwóch przypadkach beneficjent dostarczył dokumenty do zawarcia umowy, dokumenty te były weryfikowane przez Fundusz, w jednym przypadku dostarczone przez beneficjenta dokumenty nie były kompletne (brakowało umowy z wykonawcą, ponieważ ze względu na pandemię nie udało się przeprowadzić postępowania na wybór wykonawcy. Beneficjent zobowiązał się dostarczyć brakującą umowę zaraz po rozstrzygnięciu postępowania przetargowego).

¹⁸ Dla 24 poddanych szczegółowemu badaniu spraw dot. udzielenia pożyczki ze środków statutowych Funduszu.

kwoty) nastąpiła na wniosek beneficjenta podczas posiedzenia Komisji Pożyczkowej. Przyczyną zmniejszenia kwoty pożyczki był wybór wykonawcy zadania, w wyniku postępowania przetargowego (zmniejszeniu uległ koszt realizacji zadania i koszty kwalifikowalne).

Wnioskodawcy złożyli łącznie trzy wnioski o płatność (częściową) załączając do wniosku wymagane dokumenty (faktury, protokoły odbioru robót, umowę z wykonawcą zadania). Wnioski o płatność zostały złożone po okresie kontrolowanym, tj. jeden wniosek w listopadzie 2020 r. dwa wnioski w grudniu 2020 r. i WFOŚiGW nie przeprowadził kontroli realizacji zadań. Zadania były w trakcie realizacji, dlatego nie rozliczano beneficjentów w zakresie uzyskania zakładanych w umowie efektów rzeczowych i ekologicznych.

(akta kontroli str. 62-68,90-98, 244-325)

1.3. Rozliczanie umów o dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej

1.3.1. Zgodnie z zapisami umów wypłaty pożyczki następowały do wysokości netto, na podstawie oryginałów faktur/rachunków za wykonane usługi lub dostawy, posiadających opis identyczny z harmonogramem rzeczowo-finansowym. Faktury i rachunki musiały być zatwierdzone do zapłaty przez osoby upoważnione do reprezentowania pożyczkobiorcy oraz odpowiadać wymogom formalnym wynikającym z obowiązujących przepisów prawa.

(akta kontroli str. 4-35, 326-410, 452-613)

1.3.2. W okresie objętym kontrolą złożono 92 wnioski o rozliczenie końcowe na łączną kwotę 48 912,7 tys. zł, (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK 43 wnioski na kwotę 18 727,9 tys. zł), z czego: w 2018 r. – 38 wniosków na kwotę 20 445,5 tys. zł (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK 16 wniosków na kwotę 6 841,1 tys. zł, w 2019 r. – 34 wnioski na kwotę 18 791,2 tys. zł (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK 15 wniosków na kwotę 8 111,6 tys. zł), w 2020 r. – 20 wniosków na kwotę 9 676 tys. zł (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK 12 wniosków na kwotę 3 802,2 tys. zł). Ostateczna wartość umów objętych rozliczeniem końcowym wyniosła 138 620,4 tys. zł (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK – 66 837,1 tys. zł), co stanowiło 98% pierwotnej wartości umów objętych rozliczeniem końcowym, z czego: w 2018 r. – 48 096,1 tys. zł (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK – 18 683,7 tys. zł), w 2019 r. – 55 853,9 tys. zł (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK – 28 431,0 tys. zł) i w 2020 r. – 34 670,4 tys. zł (w tym na zadania ujęte w AKPOŚK – 19 712,3 tys. zł).

(akta kontroli str. 87-88)

1.3.3. W zakresie rozliczania wniosków oraz potwierdzenia uzyskania efektów rzeczowych i ekologicznych w dwunastu na 24 skontrolowane sprawy dotyczące udzielenia dofinansowania ze środków statutowych Funduszu stwierdzono dostarczenie dokumentów potwierdzających uzyskanie efektu ekologicznego w postaci przetworzonej listy gospodarstw domowych i uzyskania wymaganej umową ilości przyłączy. W dwóch z nich zostały przedstawione również dokumenty w postaci pozwolenia na użytkowanie oraz zaświadczenia ze starostwa powiatowego o przyjęciu bez sprzeciwu zgłoszenia i zaświadczenia z PINB o nie wniesieniu sprzeciwu do dokonanego zawiadomienia o zakończeniu inwestycji. W przypadku jednej sprawy do dnia zakończenia kontroli beneficjent nie dostarczył dokumentów, pomimo upływu terminu na ich dostarczenie. W dziesięciu przypadkach termin osiągnięcia efektu ekologicznego jeszcze nie upłynął¹⁹.

(akta kontroli str. 94-117, 124-243)

¹⁹ Na 24 skontrolowane sprawy dot. udzielenia pożyczki ze środków statutowych w jednym przypadku do dnia zakończenia kontroli NIK nie została zawarta umowa z beneficjentem.

W sprawie weryfikacji przez Fundusz efektów rzeczowych i ekologicznych Prezes Zarządu wyjaśnił, iż zgodnie z wymogami określonym w umowie pożyczki, w momencie przedłożenia przez pożyczkobiorcę dokumentów potwierdzających osiągnięcie efektów rzeczowych bądź ekologicznych, pracownicy merytoryczni Funduszu weryfikują przedstawione dane i uzupełniają dane w systemie elektronicznym Prolan w zakresie terminów umownych, tj. osiągnięcia i udokumentowania efektów rzeczowych i ekologicznych.

(akta kontroli str. 99-110)

W zasadach udzielania dofinansowania obowiązujących w okresie objętym kontrolą, Fundusz zastrzegł sobie prawo kontroli realizacji zadania, w późniejszym okresie, także prawo przeprowadzenia kontroli zadania na każdym etapie: aplikowania o środki Funduszu, realizacji zadania, w okresie obowiązywania umowy oraz trwałości projektu. W sprawach poddanych szczegółowemu badaniu nie stwierdzono jednak przeprowadzania przez Fundusz takich kontroli.

(akta kontroli str. 124-241)

W sprawie prowadzenia kontroli realizowanych zadań Prezes Zarządu podał, iż w WFOŚiGW sporządzany jest corocznie plan kontroli przedsięwzięć finansowanych ze środków funduszu. Wybór projektów do kontroli na dany rok dokonywany jest na podstawie analizy ryzyka. Projekty podlegają kontroli po zakończeniu realizacji zadania. W umowie pożyczki Fundusz zastrzega sobie możliwość kontroli realizacji zadania w okresie pięciu lat od dnia zakończenia spłaty lub umorzenia pożyczki z prawem do wizytacji terenu i pomieszczeń, w których realizowano zadanie, dokonania oceny poprawności wykonania zadania oraz oceny wszystkich dokumentów związanych z jego realizacją. Poza projektami wytypowanymi w planie kontroli, Fundusz kontroluje również te przedsięwzięcia, dla których został złożony wniosek o umorzenie pożyczki (kontrolowane są one w pierwszej kolejności, niezależnie od uchwalonego planu kontroli, w najkrótszym możliwym okresie). Podczas kontroli w terenie weryfikowany jest zakres rzeczowy i ekologiczny (np. liczba przyłączy do sieci kanalizacji sanitarnej – potwierdzana jest na podstawie umowy zawartej na odbiór ścieków pomiędzy operatorem a przyłączonym podmiotem, ilość oczyszczonych ścieków).

(akta kontroli str. 99-110)

Beneficjenci, w ramach skontrolowanych zadań, nie składali wniosków o częściowe umorzenie pożyczki po spłacie minimum 50% pożyczonego kapitału.

(akta kontroli str. 124-241)

1.3.5. WFOŚiGW, zgodnie z zapisami Regulaminu przeprowadzania kontroli przedsięwzięć finansowanych ze środków Funduszu oraz planem kontroli na dany rok, przeprowadza kontrole po osiągnięciu efektu ekologicznego danego zadania. W latach 2018-2020 (do 30 września) przeprowadzono 97 kontroli umów związanych z gospodarką ściekową. W jednym przypadku (umowa z 2014 r.) wykazano niezgodność rzeczywistej realizacji zadania z zapisami umowy – nie osiągnięto założonego efektu ekologicznego do sieci kanalizacyjnej podłączono 47 gospodarstw domowych, a zgodnie z zapisami umowy powinno być ich 74. Konsekwencją stwierdzonej nieprawidłowości miał być brak możliwości umorzenia pożyczki.

WFOŚiGW przeprowadzał również kontrole trwałości w zakresie realizacji zadań związanych z Programem Operacyjnych Infrastruktura i Środowisko, wynikających z zapisów porozumienia POliŚ 2007-2013. W ramach POliŚ przeprowadzono, zgodnie z zatwierdzonymi przez Ministerstwo Środowiska planami kontroli na dany rok, 18 kontroli trwałości.

(akta kontroli str. 4-35, 89)

W kwestii prowadzenia kontroli trwałości dla kontrolowanych projektów Prezes Zarządu wyjaśnił, iż kontrola trwałości (zgodnie z definicją trwałości) jest wykonywana po zakończeniu realizacji projektu. Nie ma oddzielnej kontroli trwałości sensu stricto, natomiast kontrolowane są projekty, które ujęte są w planie kontroli na dany rok, a zakres kontroli pokrywa się z zakresem kontroli trwałości wykonywanych w innych programach operacyjnych np. czy dokonano znaczącej modyfikacji, czy zapewniono użytkowanie inwestycji, czy zachowano efekt ekologiczny określony w umowie.

(akta kontroli str. 99-110)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- 1) Przyjęcie przez Fundusz w dwóch umowach okresu karencji w spłacie pożyczki niezgodnie z wewnętrznymi zasadami udzielania pożyczek²⁰. Dotyczyło to umowy pożyczki dla Gminy Dąbrowa Tarnowska na realizację zadania „Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Gruszów Mały” oraz umowy pożyczki dla Gminy Gorlice na zadanie „Budowa sieci kanalizacyjnej w Zagórzanach – rejon Stawiska – Garbacz etap VI”. W przypadku pierwszej ze spraw okres karencji w spłacie zapisany w umowie przekraczał 2 lata (data zawarcia umowy: 19 grudnia 2019 r., termin spłaty pierwszej raty: 30 czerwca 2022 r.). Tym samym okres karencji został wydłużony o ponad sześć miesięcy. Z kolei w drugiej umowie ustalono okres karencji w spłacie dłuższy niż 12 miesięcy od zakończenia zadania (według umowy termin realizacji zadania i jego zakończenia: 2 marca 2019 r., natomiast termin spłaty pierwszej raty: 31 marca 2020 r.). Przedłużenie okresu karencji wynosiło poniżej jednego miesiąca.

(akta kontroli, str. 124-241)

W wyjaśnieniach Prezes Zarządu Funduszu podał, iż w przypadku zadania „Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Gruszów Mały” zadanie to zostało zaplanowane do realizacji od 30 czerwca 2022 r. i tak została ustalona I rata spłaty pożyczki. Taki termin został ustalony z uwagi na długi okres realizacji inwestycji oraz dostosowanie okresu spłaty do uchwały gminy i pozytywnej opinii RIO w sprawie możliwości spłaty pożyczki przez gminę w latach 2022-2027. Sprawa została opracowana i przedstawiona na posiedzeniu Komisji Pożyczkowej Funduszu w dniu 16 grudnia 2019 r. W dniu 19 grudnia doszło do podpisania umowy pożyczki, która została postawiona do dyspozycji pożyczkobiorcy od 19 grudnia 2019 r. do 30 września 2022 r. Pożyczka była uruchamiana na podstawie przedłożonych faktur i protokołów odbioru. Dotychczas uruchomiono dwie transze w dniach 20 grudnia 2019 r. i 15 grudnia 2020 r. Podpisanie umowy pożyczki z zaakceptowaną przez Komisję Pożyczkową spłatą rat kapitałowych od 30 czerwca 2022 r. do 30 czerwca 2027 r. wynikało z nadrzędnej misji WFOŚiGW związanej z realizacją na terenie województwa małopolskiego inwestycji przynoszących wymierny efekt ekologiczny. Pożyczka stanowiła podstawowe źródło finansowania inwestycji – 70,45% kosztu kwalifikowalnego zadania brutto bez możliwości finansowania inwestycji zapewnionego w formie pożyczki ze środków Funduszu nie byłoby możliwe do realizacji przez gminę w zakładanym okresie. Z punktu widzenia Funduszu wydłużenie okresu karencji było również korzystne. Dłuższy okres

²⁰ W okresie tym obowiązywały zasady przyjęte Uchwałą Rady Nadzorczej WFOŚiGW nr 4-2019 z 28 stycznia 2019 r., zmienione Uchwałą Rady Nadzorczej WFOŚiGW nr 78-2019 z dnia 24 maja 2019 r., zgodnie z którymi okres karencji w spłacie pożyczki nie mógł przekraczać 2 lat i nie mógł być dłuższy niż 12 miesięcy od daty zakończenia zadania.

karencji spowodował wyższe wpływy z tytułu odsetek umownych. Przypadek ten należy traktować jako incydentalny z uwagi na długi okres realizacji inwestycji.

W przypadku zadania „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Zagórzanach – rejon Stawiska – Garbacz (etap VI) Prezes Zarządu Funduszu wyjaśnił, iż okres karencji w spłacie pierwszej raty kapitałowej pożyczki przekraczający 12 miesięcy od daty zakończenia zadania (w tym przypadku o 29 dni) wynikał z faktu, że rata pożyczki nie została ustalona na 1 marca 2019 r. tylko na dzień 31 marca 2019 r. Zwyczajowo w przypadku jst raty pożyczek ustalane są na koniec kwartałów. Ustalenie spłaty rat kapitałowych w niestandardowej dacie innej niż koniec kwartału np. 1 marca 2019 r. powoduje często nieterminową realizację spłaty rat kapitałowych przez pożyczkobiorcę. Fundusz po zakończeniu kwartału prowadzi monitoring spłat rat pożyczek przez jst i w przypadku braku terminowej spłaty przypomina o konieczności jej dokonania. W tym przypadku beneficjent we wniosku o dofinansowanie określił rozpoczęcie spłaty nadzień 31 marca 2019 r. dodatkowo było to zbieżne z terminami naliczania odsetek umownych, które w przypadku jst naliczane są również na koniec kwartałów. Zaplanowanie spłaty raty na koniec kwartału dawało większą gwarancję płynności finansowej.

(akta kontroli str. 124-243, wyjaśnienia z 19.02)

W toku kontroli NIK (w dniu 22 lutego 2021 r.) Fundusz zawarł aneks do umowy pożyczki na realizację zadania „Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Gruszów Mały”. Aneksem tym zmieniony został harmonogram spłaty pożyczki. Pierwsza rata w kwocie 325 000 zł ustalona w umowie pożyczki do spłaty do 30 czerwca 2022 r. została podzielona na dwie raty: 25 000 zł do spłaty do 15 grudnia 2021 r. i 300 000 zł do spłaty do 30 czerwca 2022 r. Przyspieszenie spłaty pierwszej raty poprzez jej podział na dwie części i ustalenie dodatkowej raty z terminem spłaty do 15 grudnia 2021 r. spełniło wymóg wynikający z obowiązujących w Funduszu zasad udzielania dofinansowania w zakresie okresów karencji w spłacie pożyczek.

(akta kontroli, str. wyjaśnienia z 24.02)

- 2) W przypadku jednego wniosku o płatność złożonego przez Gminę Chełmiec dot. zadania „Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Chełmiec w miejscowości: Biczycze Górne oraz Chełmiec ul. Gajowa (Boczna)” przekroczono 14-dniowy termin umowny dotyczący przekazania środków na rachunek bankowy beneficjenta. Wniosek o płatność wpłynął do Funduszu 19 sierpnia 2020 r. Przelew na rachunek beneficjenta został wykonany 14 września 2020 r.

(akta kontroli str. 124-241)

Z wyjaśnień Prezesa Zarządu Funduszu wynikało, iż Gmina jednym pismem w dniu 19 sierpnia 2020 r. przekazała do rozliczenia dokumenty dla trzech odrębnych umów pożyczek, w tym pożyczki na realizację zadania „Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Chełmiec w miejscowości: Biczycze Górne oraz Chełmiec ul. Gajowa (Boczna)”. W przypadku pozostałych dwóch umów w międzyczasie sporządzone były aneksy w zakresie zmian zakresu rzeczowego zadań. Podpisane przez Gminę aneksy wpłynęły do Funduszu w dniu 9 września 2020 r. Wypłaty pożyczek były możliwe dopiero po podpisaniu aneksów. Dyspozycje przelewów dla wszystkich trzech pożyczek zostały przygotowane w dniu 11 września 2020 r. Przelewy zaś zostały zlecone 14 września 2020 r.

(akta kontroli str. 124-243)

- 3) Niepodjęcie przez Fundusz działań w związku z niewywiązaniem się beneficjenta z obowiązku przesłania w terminie umownym dokumentów potwierdzających osiągnięcie zakładanego efektu rzeczowego i ekologicznego. Wnioskodawca (Gmina Koniusza) zgodnie z postanowieniami umowy pożyczki miał do 30 kwietnia 2020 r. osiągnąć efekt ekologiczny i go udokumentować. Do dnia zakończenia kontroli NIK do Funduszu nie wpłynęły dokumenty potwierdzające osiągnięcie przez beneficjenta efektu ekologicznego.

(akta kontroli, str. 124-241)

Prezes Zarządu WFOŚiGW wyjaśnił, iż zgodnie z umową pożyczki pożyczkobiorca został zobowiązany do osiągnięcia efektu ekologicznego i dostarczenia dokumentów potwierdzających do 30 kwietnia 2020 r. Zapis ten jednoznacznie definiuje, że jest to obowiązek pożyczkobiorcy i Fundusz nie ma wpływu na to czy pożyczkobiorca się z niego wywiąże. Do dnia 18 lutego 2021 r. beneficjent tego nie zrobił. W toku kontroli NIK (w dniu 2 lutego 2021 r.) Fundusz uzyskał telefoniczną informację, iż beneficjent sporządzi listę przyłączonych budynków wraz z informacją kiedy zostały podpisane umowy na odbiór ścieków z mieszkańcami oraz zostanie załączona kopia pozwolenia na użytkowanie. Zgodnie z treścią umowy nie został dotrzymany termin w zakresie dostarczenia dokumentów potwierdzających efekt ekologiczny, wyjaśnienia wymaga natomiast czy został osiągnięty sam efekt i w jakim terminie. Data zawarcia umowy na odbiór ścieków wskaże czy termin umowny osiągnięcia efektu ekologicznego został dotrzymany i czy osiągnięto spodziewany efekt rozumiany jako ilość ścieków odprowadzonych do oczyszczalni ścieków. Zgodnie z postanowieniami umowy pożyczki i obowiązującymi w Funduszu zasadami udzielania dofinansowania nieterminowe przedłożenie dokumentów potwierdzających osiągnięcie efektu ekologicznego skutkować będzie obniżeniem poziomu umorzenia pożyczki, zaś nieosiągnięcie efektu ekologicznego brakiem umorzenia.

(akta kontroli str. 124-243)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK pozytywnie ocenia planowanie i wydatkowanie środków na finansowanie zadań z zakresu gospodarki ściekowej. Planowanie wydatków ww. zadania (w ramach środków statutowych Funduszu) oparte było na jego możliwościach finansowych. Co prawda w kontrolowanym okresie Fundusz wydatkował środki w wysokości niższej od zaplanowanej, jednak przyczyną była mniejsza niż oczekiwano liczba wnioskodawców starających się o uzyskanie pożyczki z WFOŚiGW. Nie realizowano również planów w zakresie wydatkowania środków z NFOŚiGW w ramach Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej, ponieważ do 30 września 2020 r. jeszcze żaden z beneficjentów, z którym zawarto umowę, nie złożył do Funduszu wniosków o płatność²¹.

Przyznawanie beneficjentom dofinansowania ze środków statutowych Funduszu było ściśle uregulowane poprzez ustalenie: zasad udzielania pożyczek (które zostały przyjęte stosownymi uchwałami Rady Nadzorczej Funduszu), procedur oraz kryteriów wyboru przedsięwzięć do dofinansowania. W przypadku pożyczek udzielanych w ramach Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej obowiązywały warunki programu priorytetowego oraz właściwe uregulowania wewnętrzne Funduszu. Nie wprowadzono w wewnętrznych uregulowaniach WFOŚiGW terminów dla rozpatrywania wniosków i podpisywania umów.

²¹ Dwaj beneficjenci, z którymi zawarto umowy pożyczki w ramach Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej złożyli pierwsze wnioski o płatność po okresie kontrolowanym, tj. w listopadzie i w grudniu 2020 r.

Nabór i ocena wniosków o dofinansowanie zadań, jak również proces zawierania umów pożyczek zarówno ze środków statutowych WFOŚiGW, jak i środków NFOŚiGW w ramach Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej przebiegały generalnie zgodnie z uregulowaniami wewnętrznymi Funduszu (zasadami udzielania dofinansowania, procedurami i kryteriami wyboru przedsięwzięć do dofinansowania). Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły zaledwie dwóch przypadków, w których w umowach z beneficjentami zastosowano dłuższe okresy karencji niż wynikające z przyjętych uregulowań wewnętrznych. W przypadku programu priorytetowego warunkiem udzielenia pożyczki było przede wszystkim spełnienie przez wnioskodawców założeń programowych.

Wypłata pożyczek zarówno ze środków statutowych Funduszu, jak i ze środków NFOŚiGW w ramach Ogólnopolskiego programu gospodarki wodno-ściekowej następowała w sposób prawidłowy, po zweryfikowaniu wniosków o płatność wraz z całą wymaganą dokumentacją (faktury, protokoły odbioru końcowego, umowy). Tylko w jednym przypadku na 45 skontrolowanych wniosków o płatność przelew został zrealizowany ok. dwa tygodnie po terminie wskazanym w umowie pożyczki. W przypadku zadań zakończonych rozliczano beneficjentów z osiągnięcia założonych w umowie pożyczki efektów rzeczowych i ekologicznych. Jeden z beneficjentów nie dostarczył do dnia zakończenia kontroli NIK dokumentów potwierdzających osiągnięcie zakładanego efektu rzeczowego i ekologicznego, pomimo upływu terminu do ich złożenia. Fundusz podjął jednak działania w celu pozyskania tych dokumentów w trakcie kontroli NIK. Zasadniczo WFOŚiGW prowadził weryfikację osiągniętych przez beneficjentów efektów rzeczowych i ekologicznych po dostarczeniu przez nich dokumentacji potwierdzającej ich osiągnięcie.

Fundusz nie przeprowadził kontroli ani w trakcie realizacji wybranych do sprawdzenia przez NIK zadań, ani zaraz po ich zakończeniu. Wybór (zakończonych) projektów do planu kontroli Funduszu na dany rok dokonywany był na podstawie przeprowadzonej analizy ryzyka. Kontrole były także podejmowane w sytuacji, gdy beneficjent występował z wnioskiem o częściowe umorzenie pożyczki (nie wystąpił taki przypadek w wybranej do kontroli próbie).

IV. Uwagi i wnioski

NIK zwraca uwagę, że w odniesieniu do procedury rozpatrywania wniosków o dofinansowanie, po stronie Funduszu, w jego uregulowaniach wewnętrznych, nie zostały przyjęte terminy prowadzenia postępowania lub jego poszczególnych etapów. Zdaniem Izby posiadanie przez wnioskodawcę informacji o możliwym czasie rozpatrywania wniosku jest elementem istotnym przy ustalaniu harmonogramu i montażu finansowego planowanego zadania.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o podjęcie działań, mających na celu wyjaśnienie opisanego w niniejszym wystąpieniu przypadku nieprzekazania dokumentów potwierdzających osiągnięcie efektów rzeczowych i ekologicznych i zastosowania odpowiednich, przewidzianych w umowie sankcji.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, marca 2021 r.

Kontrolerzy

Anna Stochel – Łukasińska
Główny specjalista kontroli
państwowej

Paweł Karbownik
Specjalista kontroli państwowej